

भारतीय शिक्षा बोर्ड
आदर्श कार्य पत्रक - अर्धवार्षिक आकलन
संस्कृत - कक्षा- 3
सत्र - 2025-26

निर्धारित समय - 2 घंटा
निर्देशः

अधिकतम अंक - 80

- प्रश्नों को ध्यानपूर्वक पढ़ें।
- प्रश्न पत्र को पढ़ने के लिए अतिरिक्त 10 मिनट का समय दिया गया है। इस दौरान छात्र केवल प्रश्न पत्र पढ़ेंगे।
- प्रश्न पत्र में कुल 09 प्रश्न हैं और सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
- प्रश्नपत्रे चत्वारः खण्डाः सन्ति।
- खण्ड (क) कविता -अवबोधनम् - 20 अङ्काः
- खण्ड (ख) रचनात्मककार्यम् - 35 अङ्काः
- खण्ड (ग) प्रयुक्त-व्याकरणम् - 20 अङ्काः
- खण्ड (घ) पठित-अवबोधनम् - 05 अङ्काः

खण्ड 'क' (कविता-अवबोधनम्)

प्रश्न 1. अधोलिखितां पद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत -

उत्साहवर्धकं सर्वजनप्रियं दीपावलीपर्वरे मित्र ! आगतम्।

दीपान् ज्वलयाम तमो निवारयाम। जगतः कणं कणं हि प्रकाशेन पूरयाम ॥ 1 ॥

करवाम गृहं स्वच्छं धारयाम नवं वस्त्रम्। मनसो मलं विहाय श्लिष्याम जनं सर्वम् ॥ 2 ॥

देवान् अर्चयाम ज्येष्ठान् खलु नमाम। गत्वा गृहं गृहं मधुराणि नु वितराम ॥ 3 ॥

रामादिवद् भवाम सत्पथे वयं चलाम। असतो मा सद्गमय वाक्यं वयं स्मराम ॥ 4 ॥

मिलित्वा वयं वसाम नवनिश्चयं दधाम। राष्ट्रस्य सुखसमृद्धये सर्वं समर्पयाम ॥ 5 ॥

I. एकेन पदेन उत्तरयत -

5×2=10

(1) कं स्वच्छं करवाम ?

उत्तरम् _____

(2) किं पर्व आगतम् ?

उत्तरम् _____

(3) जगतः कणं कणं केन पूरयाम ?

उत्तरम् _____

(4) कस्य सुखसमृद्धये सर्वं समर्पयाम ?

उत्तरम् _____

(5) गृहं गत्वा कानि वितराम ?

उत्तरम् _____

II. विभागस्य कानिचन पदानि सन्ति । तानि ख-विभागे प्रदत्तैः समानार्थकपदैः सह रेखया मेलयत-

(5×2=10)

क-विभागः

अन्धकारम्

चित्तस्य

नवसंकल्पम्

ज्येष्ठान्

असत्यात्

ख-विभागः

नवनिश्चयम्

असतः

मनसः

तमः

अग्रजान्

खण्ड 'ख' (रचनात्मककार्यम्)

प्रश्न 2. कोष्ठकगतेभ्यः विकल्पेभ्यः अधस्तनानां प्रश्नानाम् उचितम् उत्तरं चित्वा लिखयत - (1×5=5)

(1) वायुः कथं प्रवहति ?

(शीघ्रं शीघ्रं/ मन्दं मन्दं/ साक्षात्)

उत्तरम् _____

(2) तारावेष्टितः कः विहरति ?

(सूर्यः/ चन्द्रः/ मेघः)

उत्तरम् _____

(3) कृषिः कुत्र शोभते ?

(ग्रामे ग्रामे/ नगरे नगरे/ गेहे गेहे)

उत्तरम् _____

(4) बहुयानानि कुत्र सन्ति ?

(नगरे नगरे/ ग्रामे ग्रामे/ सद्ने सद्ने)

उत्तरम् _____

(5) सकले देशे किम् अस्ति ?

(सागरमाला/ वनानि/ पर्वतमाला)

उत्तरम् _____

प्रश्न 3. यथोचितं मेलयत -

1×5=5

(क) कूजति

कृषिः

(ख) विहरति

वायुः

(ग) प्रवहति

हरितधरा

(घ) शोभते

तारावेष्टितचन्द्रः

(ङ) द्योतते

चटका

प्रश्न 4. पट्टिकागतैः शब्दैः रिक्तस्थानानि पूरयत -

1×5=5

शनैः शनैः, किं, प्लास्टिकमुक्त, चणकान्, बहिः

(1) _____ चटका सुखेन उड्डयते ।

(2) आकाशः _____ आगच्छति ।

(3) _____ अधिकाः चटकाः आगच्छन्ति ।

(4) रमे ! अत्र आगच्छ _____ ददामि ।

(5) अधुना अहं _____ करोमि ।

प्रश्न 5. चित्रं दृष्ट्वा, पट्टिकातः तस्य नाम चित्वा, अधः लिखयत -

1×5=5

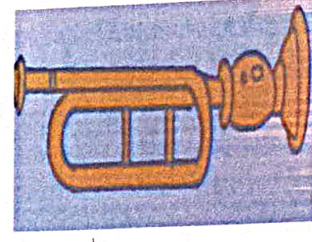
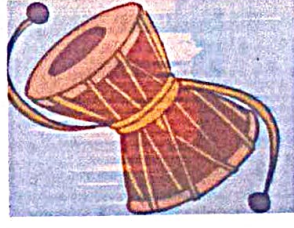
पटहः, वीणा, स्वरन्धरा, डमरुः, श्रृंगवाद्यम्

एषः कः _____

एषा का _____

एषा का _____

एषः कः _____

एतत् किम् _____

प्रश्न 6. पट्टिकायां पशूनां पक्षिणां च नामानि एकत्र लिखितानि सन्ति । तानि विभागपूर्वकं लिखयत- $5 \times 2 = 10$

शृगालः, चटका, मृगः, शुकः, अजा, उष्ट्रः, महिषः, उलूकः, कपोतः, पिकः

पक्षिणां नामानि

पशूनां नामानि

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

प्रश्न 7. अत्र केचन ध्वनिसूचकाः शब्दाः लिखिताः सन्ति, तैः वाक्यानि पूरयत- $5 \times 1 = 5$

केका, कूह-कूहू, काव्-काव्, टर्-टर्, टे-टे

- (1) मण्डूकः इति वदति ।
- (2) शुकः इति वदति ।
- (3) मयूरः करोति ।
- (4) काकः इति वदति ।
- (5) पिकः इति वदति ।

खण्ड - 'ग' (प्रयुक्त-व्याकरणम्)

प्रश्न 8. रिक्तस्थाने यथायोगं सूर्यस्य प्रथमान्तानि नामानि पट्टिकातः चित्वा लिखयत -

1×5= 5

आदित्यः, भास्करः, मरीचिः, मित्रः, सूर्यः

- (1) मित्राय _____।
- (2) भास्कराय _____।
- (3) सूर्याय _____।
- (4) मरीचये _____।
- (5) आदित्याय _____।

प्रश्न 9. कोष्ठकगतैः समुचित-क्रियापदैः वाक्यानि पूरयत -

1×5= 5

- (1) वयं दीपान् _____। (चलाम/ ज्वलयाम)
- (2) वयं नवं वस्त्रं _____। (समर्पयाम/ धारयाम)
- (3) वयं सर्वं जनं _____। (ज्वलयाम/ श्लिष्याम)
- (4) वयं राष्ट्रस्य सुखसमृद्धये _____। (समर्पयाम/ धारयाम)
- (5) वयं सत्पथे _____। (चलाम/ ज्वलयाम)

प्रश्न 10. अधः कानिचन पदानि लिखितानि सन्ति । ततः पूर्वम् 'एषः/एषा' इत्यनयोः एकस्य समुचितं लेखनं कुरुत -

1×5=5

- (1) _____ कपोतः ।
- (2) _____ जाह्नवी ।
- (3) _____ वर्तिका ।

(4) _____ सुधांशुः ।

(5) _____ वानरः ।

प्रश्न 11. पट्टिकातः चित्वा विपरीतार्थक-शब्दान् लिखयत -

1×5=5

विलम्बितम्, शत्रुः, दूरे, प्रसन्नः, पुरतः

(1) मित्रम् _____

(घ) सत्वरम् _____

(2) पृष्ठतः _____

(ङ) खिन्नः _____

(3) समीपे _____

खण्ड (घ) पाठ्यांश कला

प्रश्न 12. अधोदत्तानि चित्राणि अवधानेन पश्यत । तेषां नामानि पट्टिकातः चित्वा रिक्तस्थानेषु लिखयत-(1×5=5)

सिंहः, शिक्षिका, वृक्षः, गजः, लेखनी

